

राष्ट्रिय खोप कार्यक्रम

आई.पि.भी. खोप अभियान २०८१

कार्यक्रम सञ्चालन निर्देशिका

नेपाल सरकार
स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय
स्वास्थ्य सेवा विभाग
परिवार स्वास्थ्य महाशाखा
टेकु, काठमाडौं

निर्देशक

यो अभियानमा नेपालको खोप कार्यक्रमलाई निरन्तर सहयोग गर्दै आएका विकास साभेदारहरू

World Health
Organization

Nepal

unicef

Gavi

The Vaccine Alliance

प्राक्कथन

राष्ट्रिय खोप कार्यक्रम नेपाल सरकारको पहिलो प्राथमिकता प्राप्त कार्यक्रम हो। यो कार्यक्रमले शिशु तथा बाल मृत्यु दर घटाउनमा योगदान पुर्याएको हुन्छ। यसै सन्दर्भमा, पोलियो रोगबाट वर्षेनी धेरै बालबालिकाको मृत्यु हुने गरेको र कतिपय बालबालिकालाई पछघात भई दयनीय जीवनयापन गरेको अवस्थालाई दृष्टिगत गरी विश्व स्वास्थ्य संगठनले यो रोग सन् २०२६ सम्ममा उन्मूलन गर्ने निधो गरेको हो। खोप कार्यक्रमको सफलताबाट नेपालमा सन् २०१० देखि पोलियो रोग देखा परेको छैन र हालसम्म नेपाल पोलियोमुक्त अवस्थामा छ। यो रोगलाई विश्वबाट नै उन्मूलन गर्ने अन्तिम चरणमा पुगेका छौं।

पोलियो रोग विरुद्धको ओ.पि.भी. खोप एकवर्ष मुनिका बालबालिकालाई नियमित खोप सेवाको माध्यमबाट विगत लामो समय देखि दिईदै आएको छ। त्यसैगरी यो रोग विरुद्धको अर्को खोप "आई.पि.भी." २०७१ साल देखि प्रदान गर्न शुरु गरियो। तर २०७३ सालको प्रारम्भ देखि विश्व बजारमा यो खोपको अभाव भएर आपूर्ति नभएको कारणबाट दुई वर्षभन्दा बढी अवधिसम्म यो खोप लगाउनबाट बालबालिका छुटेको हुँदा ती बालबालिकालाई पोलियो लाग्ने जोखिममा रहीरहने भएकोले तिनीहरूलाई आई.पि.भी. खोप दिने उद्देश्यले यो खोप अभियान सञ्चालन गर्न जरुरी भएको हो।

यस अभियानको लागि गाभीबाट खोप तथा सञ्चालन खर्च वापतको रकम सहयोग स्वरूप प्राप्त भएको छ भने विश्व स्वास्थ्य संगठन र युनिसेफबाट प्राविधिक सहयोग प्राप्त हुँदै आएको ले ती संस्थालाई धन्यवाद दिन चाहन्छु। यो निर्देशिका मुख्यतः यस अभियानको योजना र कार्यान्वयन गर्ने तहमा खटिने स्वास्थ्यकर्मीहरूलाई लक्षित गरेर संक्षिप्त रूपमा तयार गरिएको हो। यो सामग्री अन्य सबै तहका स्वास्थ्य व्यवस्थापक एवं सम्बद्ध अन्य कर्मचारी र सहयोगी निकायका व्यक्तिहरूको लागि समेत उपयोगी हुनेछ।

अन्त्यमा, यो निर्देशिका तयार गर्ने कार्यमा नेतृत्वदायी भूमिका निर्वाह गर्ने परिवार कल्याण महाशाखा र सम्बन्धित शाखाका कर्मचारीहरू लगायत यसमा सहयोग गर्ने अन्य निकाय एवं व्यक्तिहरूलाई धन्यवाद दिन चाहन्छु। साथै यस अभियानको लागि तोकिएको उमेर समूहका सबै बालबालिकालाई आई.पि.भी. खोप लगाएर यो अभियान सफलतापूर्वक सम्पन्न गर्नमा सरोकारवाला सबैको सहयोग प्राप्त हुनेछ भनी अपेक्षा गरेकी छु।

डा. संगिता कौशल मिश्र
महानिर्देशक

हाम्रो भनाई

खोपबाट बचाउन सकिने रोगहरू मध्ये पोलियो पनि एक हो । यो रोगलाई सन् २०२६ सम्ममा उन्मूलन गर्ने भनी विश्व स्वास्थ्य संगठनले समयसीमा निर्धारण गरेको छ । यसको लागि पोलियो विरुद्ध दिइने ओ.पि.भी. र आई.पि.भी. खोपहरू लक्षित उमेर समूहका बालबालिकाहरूलाई दिएर तिनीहरू सबैलाई सुरक्षित गराउनु पर्छ । तर २०७३ सालको शुरुवात देखि आई.पि.भी. खोप अभाव भयो र २०७५ सालको पहिलो छ महिनासम्म उक्त अवस्था रही रह्यो । त्यसबेला यो खोप लिन छुटेका एकवर्ष मुनिका बालबालिका पोलियो रोगको जोखिममा रहेकोले ती छुट बालबालिकालाई अभियानको माध्यमबाट आई.पि.भी. खोप दिन मार्गदर्शन पुगोस् भन्ने उद्देश्यले यो निर्देशिका तयार गरिएको हो ।

नियमित खोप सेवा तालिका अनुसार आई.पि.भी. खोप दिनुपर्ने उमेर र उक्त समयमा यो खोप लगाउन छुट भएका बालबालिकाको हालको उमेरलाई विश्लेषण गरेर यस अभियानमा आई.पि.भी. खोप दिने बालबालिकाको उमेर समूह निर्धारण गरिएको छ जसअनुसार २०७३ बैशाख देखि २०७५ आश्विनसम्म जन्मिएका बालबालिकाहरूलाई मात्र यो खोप दिने गरी खोप आपूर्ति गरिन्छ । तसर्थ सो बमोजिम नै यो खोप अभियान सञ्चालन गर्न गराई छुट बालबालिका आई.पि.भी. खोप दिने कार्यको योजना तर्जुमा गर्न र यसको प्रभावकारी कार्यान्वयनमा यो निर्देशिकाले दिशाबोध गर्नेछ भन्ने अपेक्षा गरेका छौं ।

यस अभियानको लागि निर्धारण गरिएको उमेर समूहका अधिकांश बालबालिकाहरू विद्यालयमा अध्ययन गर्ने भएकोले खोप सेवा पनि विद्यालयमा नै गएर प्रदान गरिन्छ । यसको लागि विद्यालय-विद्यालयमा खोप केन्द्र सञ्चालन गरिन्छ र विद्यालय नजाने तथा बाँकी रहेका बालबालिकालाई पाएक पर्ने स्थानमा बाह्य खोप केन्द्र सञ्चालन गरेर र अभियानको अन्तिम दिन स्वास्थ्य संस्थाबाट खोप प्रदान गरिन्छ । अतः यो अभियानको सफलतामा विद्यालयको महत्वपूर्ण भूमिका रहेको हुँदा तोकिएको उमेर समूहका विद्यार्थीको संख्या कक्षागत रूपमा उपलब्ध गराउने, ती विद्यार्थीहरू सबैलाई यो खोप लगाउन उत्प्रेरित गर्ने तथा खोप केन्द्र सञ्चालनमा खोप टोलीलाई सहयोग गरीदिनु हुन सम्पूर्ण विद्यालयहरूलाई हार्दिक अनुरोध गर्दछौं ।

डा. अभियान गौतम

प्रमुख

बाल स्वास्थ्य तथा खोप सेवा शाखा

डा. धिवेक कुमार लाल

निर्देशक

विषय सूचि

१. पोलियोमाईलाईटिस	६
२. पोलियो उन्मूलन र हालको अवस्था	७
३. आई.पि.भी. खोप	८
४. आई.पि.भी. खोप अभियानको परिचय	९-१०
• औचित्य	९
• लक्ष्य	१०
• लक्षित जनसंख्या	१०
• अभियान सञ्चालन मिति र अवधि	१०
५. खोप अभियान सञ्चालनको पूर्वतयारी	११
६. खोप अभियान सञ्चालन	१४
७. ए.ई.एफ.आई.को निगरानी	१६
८. बजेटको ब्यवस्था र खर्च गर्ने आधार	१८
अनुसूचीहरू	२२-३७
सन्दर्भ सामग्रीको सूचि	३८

१. पोलियोमाईलाईटिस

परिचय

- पोलियोमाईलाईटिस पोलियो भाइरसबाट हुने संक्रामक रोग हो ।
- पोलियो भाइरसलाई Wild Polio Virus भनिन्छ । पोलियो भाइरस तीन प्रकारका हुन्छन् जसलाई छोटकरीमा WPV1, WPV2, WPV3 भनेर सम्बोधन गरिन्छ ।
- पोलियोमाईलाईटिस तिनवटै प्रकारका पोलियो भाइरसबाट हुनसक्छ ।
- यो रोगको भाइरसले एकैपटक धेरै मानिसहरूलाई संक्रमण गर्नसक्छ ।
- पोलियो भाइरसले संक्रमण गरेका धेरैजसो व्यक्तिहरूमा यो रोगका कुनै पनि लक्षणहरू देखिदैन, तर ती व्यक्तिबाट अरु व्यक्तिलाई यो रोग सर्ने सम्भावना हुन्छ ।
- यो रोग लागेको व्यक्तिलाई पक्षघात हुनसक्छ र कसैको मृत्यु पनि हुनसक्छ ।
- यो रोग जुनसुकै उमेरका मानिसलाई लाग्न सक्छ । तर ५ वर्ष मुनिका बालबालिकाहरू बढी जोखिममा हुन्छन् ।
- नेपालमा पोलियोको विरामी पछिल्लो पटक २०६७ साल भदौ १४ गते रौतहट जिल्लामा देखा परेको थियो । त्यसपछि हालसम्म पोलियो शुन्य अवस्था कायम भएको छ ।

रोकथाम र उपचार

- पोलियो रोग लाग्यो भने यसको कुनै निश्चित औषधी उपचार छैन । त्यसैले यो रोग लाग्नबाट सुरक्षित हुनको लागि पोलियो खोप लगाउनु पर्दछ ।
- पोलियो विरुद्धको खोप दुई प्रकारका हुन्छन् । ती मध्ये एउटा खोप मुखबाट खुवाइन्छ भने अर्को खोप सूईबाट दिइन्छ ।
- मुखबाट खुवाइने पोलियो खोप (ओ.पि.भी.) नियमित खोप सेवाको माध्यमबाट ६ हप्ता, १० हप्ता र १४ हप्ताको उमेरमा तीन पटक दिनुपर्छ । अभियानको अवसरमा यो खोप ५ वर्ष मुनिका बालबालिकालाई अतिरिक्त मात्रा दिइन्छ ।
- सूईबाट दिइने पोलियो खोप (आई.पि.भी) नियमित खोप सेवाको माध्यमबाट १४ हप्ता र ९ महिनाको उमेरमा दुई पटक दिनुपर्छ । साथै अभियानको अवसरमा निश्चित उमेर समूहका बालबालिकाहरूलाई पनि यो खोप दिन सकिन्छ ।

२. पोलियो उन्मूलन र हालको अवस्था

- पोलियो रोगलाई विश्वबाट नै उन्मूलन गर्ने लक्ष्य राखिएको छ ।
- विश्व स्वास्थ्य संगठनको दक्षिणपूर्वी एशियाको क्षेत्रीय कार्यालयले २०७० साल चैत्र १३ गते नेपाल लगायत यो क्षेत्रका सबै ११ वटा देशहरूमा पोलियो रोगका नयाँ विरामी शून्य अवस्थामा रहेको घोषणा गरेको थियो ।
- संसारका सबै देशहरूमा पोलियो रोगको नयाँ विरामी शून्य अवस्था कायम नभएसम्म पोलियो रोग विरुद्धको ओ.पि.भी. र आई.पी.भी. खोपहरू राष्ट्रिय खोप तालिका अनुसार लगाउनु पर्दछ ।
- पोलियो रोग विरुद्धको प्रतिरोध क्षमता बृद्धि गर्न समय समयमा खोप अभियानको माध्यमबाट तोकिएका उमेर समूहका बालबालिकालाई अतिरिक्त मात्रा पोलियो खोप दिनु पर्दछ ।
- पोलियो रोग लाग्ने तीन प्रकारका पोलियो भाइरसहरू मध्ये दोस्रो प्रकारको भाइरस (WPV2) बाट संक्रमण भएको पोलियोको नयाँ विरामी पछिल्लो पटक २०५६ सालको आश्विन महिनामा भारतमा देखिएको थियो । त्यसको १५ वर्षपछि २०७२ साल आश्विन ०३ गते विश्वबाट WPV2 उन्मूलन भएको घोषणा गरियो ।
- तेस्रो प्रकारको पोलियो भाइरस (WPV3) बाट संक्रमण भएको पोलियोको नयाँ विरामी पछिल्लो पटक २०६९ साल कार्तिक महिनामा नाइजेरियामा देखिएको थियो । त्यसको ७ वर्षपछि २०७६ साल कार्तिक ०२ गते विश्वबाट WPV3 उन्मूलन भएको घोषणा गरियो ।
- हालसम्मको तथ्यांक अनुसार, अफगानीस्तान र पाकिस्तानमा मात्र पोलियोको नयाँ विरामीहरू बारम्बार देखिएका छन् ।
- पोलियोको नयाँ विरामी देखिएका देशहरूबाट अन्य देशहरूमा पोलियो संक्रमण फैलिने जोखिम भईरहन्छ ।
- पोलियो रोगको संक्रमण फैलिने बढी जोखिम पोलियो खोपको कभरेज कम भएको र पोलियो रोग देखा परेको देशमा आवत-जावत हुने देशहरूमा हुन्छ ।

३. आई.पि.भी. खोप

परिचय

- यो खोप पोलियो रोग विरुद्ध सूईद्वारा दिइने पोलियो खोप हो । यो खोपमा तिनवटै प्रकारका पोलियो भाइरसहरू हुन्छन् ।
- आई.पि.भी. खोपमा निष्क्रिय गरिएको पोलियो भाइरस राखेर तयार गरिन्छ ।
- यो खोपले प्राकृतिक पोलियो भाइरस (Wild Polio Virus) र ओ.पि.भी. खोपबाट उत्पन्न भएको पोलियो भाइरस (Vaccine Derived Polio Virus) बाट हुने पोलियोमाईलाईटिस हुनबाट सुरक्षित गर्दछ ।
- पोलियो उन्मूलनको अन्तिम अवस्थामा आई.पि.भी. खोपलाई पोलियो उन्मूलन गर्ने मुख्य खोपको रूपमा मानिन्छ ।
- यो खोप तयारी भोलमा भायलमा उपलब्ध हुन्छ ।
- आई.पि.भी. खोप ०.५ मि.लि. र २.५ मि.लि.को भायलमा उपलब्ध हुन्छ । **यस अभियानमा यो खोप २.५ मि.लि.को भायलमा उपलब्ध हुन्छ ।**
- आई.पि.भी. खोप र एफ.आई.पि.भी. खोप एउटै प्रकारको खोप हो ।
- यदि यो खोप ०.१ मि.लि. छालाभिन्न दिइन्छ भने यसलाई एफ.आई.पि.भी. खोप भनिन्छ र ०.५ मि.लि. मासुभिन्न दिइन्छ भने यसलाई आई.पि.भी. खोप भनिन्छ ।
- यो खोप नियमित खोप सेवाको माध्यमबाट एफ.आई.पि.भी.को रूपमा १४ हप्ता र ९ महिनाको उमेरमा १/१ मात्रा गरी दुई पटक दिनु पर्दछ र यसको मात्रा ०.१ मि.लि. हुन्छ ।
- नियमित खोपमा एक वर्षको उमेरभित्र एफ.आई.पि.भी. खोप लगाउन छुट भएमा पाँच वर्षको उमेरभित्र ४/४ महिनाको फरकमा यो खोप २ मात्रा दिनुपर्छ ।
- **अभियानमा यो खोप आई.पि.भी.को रूपमा दिइन्छ र यसको मात्रा ०.५ मि.लि. हुन्छ ।**

यो अभियानमा आई.पि.भी. खोप तोकिएको उमेर समूहका बालबालिकालाई दायो पाखुराको माथिल्लो भागमा मासुभिन्न ०.५ मि.लि. दिनुपर्छ ।

कोल्ड चेन ब्यवस्थापन

- आई.पि.भी. खोप **फ्रिज संवेदनशील** खोप हो । तसर्थ यो खोपलाई जम्ने तापक्रममा राख्नु हुदैन ।
- आई.पि.भी. खोप भण्डारण र ढुवानी गर्दा सधै +२° से. देखि +८° से. तापक्रममा राख्नुपर्छ ।
- यो खोपको भायलमा भि.भि.एम. रहेको हुन्छ । यो खोप प्रयोग गर्दा बहुमात्रा खोप भायल नीति लागू गर्न मिल्छ । तर भि.भि.एम. भायलको विकोमा छ भने बहुमात्रा खोप भायल नीति लागू गर्न मिल्दैन ।

बहुमात्रा भ्याक्सिन भायल नीतिको अवलम्बन

निम्न अवस्थाहरू दुरुस्त पाइएमा खोलेको आई.पि.भी. खोप भायल ३ दिनभित्र प्रयोग गर्न हुन्छ :

- खोपको मिति (म्याद) ननाघेको भएमा,
- खोप भण्डारण गर्दा $+2^{\circ}$ से. देखि $+6^{\circ}$ से. तापक्रम कायम गरिएको भएमा,
- भायलको ढकनी पानीमा नडुबेको भएमा,
- भायलबाट हरेक पटक सिरिञ्जमा खोप तान्दा सुरक्षित विधि अपनाईएको भएमा, र
- भायलमा लेबल प्रष्ट रुपमा भएमा र भि.भि.एम.को अवस्था प्रयोग गर्न मिल्ने अवस्था भएमा ।

खोप लगाएपछि हुनसक्ने प्रतिकूल असरहरू

यो खोप अत्यन्तै सुरक्षित छ । तर यो खोप लगाएपछि केही व्यक्तिलाई सामान्य प्रकारका असरहरू देखिन सक्छन् । जस्तै- सुई लगाएको ठाउँमा दुख्ने, रातो हुने, सुनिने, ज्वरो आउने । यस प्रकारका असरहरू प्रायःगरेर आफै ठीक हुन्छन् ।

खोप दिन नहुने अवस्था

- विगतमा स्ट्रेप्टोमाइसिन, नियोमाइसिन, पोलिमिक्सीन जस्ता औषधी प्रयोग गर्दा एलर्जी भएको ।
- विगतमा आई.पि.भी. / एफ.आई.पि.भी. खोप लगाउँदा एलर्जी भएको ।
- उच्च ज्वरो आएको वा सिकिस्त बिरामी भएको ।
- रगत नजम्ने रोग लागेको अवस्था भएको ।
- रोग प्रतिरोधात्मक क्षमता कम गराउने औषधी प्रयोग गरी रहेको अवस्था भएको ।

४. आई.पि.भी. खोप अभियानको परिचय

औचित्य

- नेपालमा नियमित खोप सेवाको माध्यमबाट आई.पि.भी. खोप सेवा २०७१ साल आश्विन महिना देखि शुरु भएको हो । तर दुईवर्ष नबित्दै विश्व बजारमा आई.पि.भी खोपको अभाव हुन गएकोले आई.पि.भी. खोप आपूर्ति नभएको हुँदा २०७३ साल जेष्ठ महिना देखि २०७५ साल भाद्र महिनासम्मको अवधिमा यो खोप लिन लक्षित उमेरका बालबालिकाहरू छुटेका थिए ।
- उक्त अवधिमा आई.पि.भी. खोप लगाउन छुटेका बालबालिकालाई पोलियो रोग लाग्ने जोखिम रही रहने हुँदा ती बालबालिकालाई आई.पि.भी. खोप दिन जरुरी हुने भएकोले

- राष्ट्रिय खोप सल्लाहाकार समितीको २०७९ मंसिर २५ को बैठकले उपरोक्त अवधिमा आई.पि.भी. खोप लगाउन छुट भएका बालबालिकालाई अभियानको माध्यमबाट एक मात्रा आई.पि.भी. खोप लगाउन सिफारिस गर्‍यो,
- खोप सम्बन्धी अन्तरनिकाय समन्वय समितीको २०८० आश्विन १४ को बैठकले पनि उपरोक्त अवधिमा आई.पि.भी. खोप लगाउन छुट भएका बालबालिकालाई अभियान माफत एक मात्रा आई.पि.भी. खोप प्रदान गर्न सिफारिस गर्‍यो,
- उपरोक्त आधारलाई विचार गरेर आ.व. २०८०/८१ को बार्षिक बजेट कार्यक्रममा आई.पि.भी. खोप अभियान सञ्चालन गर्ने क्रियाकलाप समावेश गरिएको र सो बमोजिम यो अभियानको कार्यक्रम स्वीकृत भयो, र
- आई.पि.भी. खोप अभियान सञ्चालन गर्न खोप तथा केही क्रियाकलापहरूको सञ्चालन खर्चको लागि नेपाल सरकार, स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालयबाट गाभीमा प्रस्ताव पेश गरिएको थियो र उक्त प्रस्ताव स्वीकृत भयो ।

उपरोक्त अनुसार त्यस अवधिमा आई.पि.भी. खोप लगाउन छुटेका बालबालिकाहरूलाई एक मात्रा आई.पि.भी. खोप लगाएर तिनीहरूलाई पोलियो रोगबाट सुरक्षित गराउन यो खोप अभियान सञ्चालन गर्न जरुरी भएको हो ।

लक्ष्य

आई.पि.भी. खोप आपूर्ति नभएको कारणले आई.पि.भी. खोप लगाउन छुट भएका बालबालिकालाई यो खोपको एक मात्रा दिएर ती बालबालिकामा पोलियो रोग विरुद्धको प्रतिरोध क्षमता कायम गर्नु नै यस अभियानको मुख्य लक्ष्य हो ।

लक्षित जनसंख्या

- २०७३ साल बैशाख महिना देखि २०७५ साल आश्विन महिनासम्म जन्मिएका बालबालिकाहरू मात्रै यस अभियानको लक्षित जनसंख्या हुनेछन् ।
- यो अभियानको जम्मा लक्षित संख्या १४ लाख ६२ हजार ७ सय १२ जना अनुमान गरिएको छ ।

अभियान सञ्चालन मिति र अवधि

- यो अभियान २०८१ साल जेष्ठ १३ गते देखि २६ गतेसम्म देशभरी एकै पटक सञ्चालन गरिनेछ ! तर यस अभियानको लागि आपूर्ति हुने खोप ढिला प्राप्त हुने भएमा अभियान सञ्चालन हुने मिति परिवर्तन हुनेछ र सो को जानकारी गराइनेछ ।
- खोप सेसन सञ्चालन गर्ने समय विद्यालयसँग समन्वय गरी निर्धारण गर्नु पर्नेछ ।

५. खोप अभियान सञ्चालनको पूर्वतयारी

खोप समन्वय समितिहरूको गठन

- अभियानलाई सफलतापूर्वक सम्पन्न गर्न गराउन सरोकारवालाको प्रतिवद्धता, साधन-स्रोतको परिचालन, बहस-पैरवी, संचार र सामाजिक परिचालन समेतको लागि संघ, प्रदेश, स्थानीय र वडा तहमा खोप अभियान समन्वय समिति गठन गर्नुपर्नेछ।
- खोप समन्वय समितिहरूको संरचना र भूमिकाको सन्दर्भमा हालै देशब्यापी रूपमा सञ्चालन गरिएको दादुरा-रुबेला खोप अभियानको कार्यक्रम सञ्चालन निर्देशिका अनुसरण गर्नुपर्नेछ।

छपाई सामग्री

- यो अभियानको लागि खोप रजिष्टर र खोप कार्ड मात्र संघीय तहबाट छपाईगरी उपलब्ध गराइनेछ।
- खोप रजिष्टर र खोप कार्ड सबै प्रकारका खोप अभियानमा प्रयोग गर्न सकिने किसिमले तयार गरिएको छ।
- खोप रजिष्टरमा आई.पि.भी. खोप लगाउने लक्षित उमेर समूहका बालबालिकाको विवरण उल्लेख गर्नुपर्नेछ र यो रजिष्टर सम्बन्धित स्वास्थ्य संस्थामा अभिलेखको लागि सुरक्षित गरी राख्नुपर्नेछ।
- खोप कार्डको अगाडितर्फ खोपको लगाएको विवरण र पछाडि राष्ट्रिय खोप तालिका दिइएको छ।

सूक्ष्मयोजना तर्जुमा फाराम तथा अभिलेख र प्रतिवेदन फाराम

अभियानको सूक्ष्मयोजना तर्जुमा गर्ने फाराम र अभिलेख तथा प्रतिवेदनको लागि प्रयोग गरिने फारामहरूको नमूना यो निर्देशिकाको अनुसूचीमा दिइएको छ। ती फारामहरू जिल्ला, स्थानीय, वडा, स्वास्थ्य संस्था एवम् खोप केन्द्रमा प्रयोग हुने र कम संख्यामा जरुरी हुने भएकोले आवश्यकता अनुसार जिल्ला र स्थानीय तहमा प्रिन्ट गरेर/फोटोकपी गरेर प्रयोगमा ल्याउनु पर्नेछ।

गोष्ठी तथा बैठक

अभियानको लागि प्रदेश, जिल्ला र स्थानीय स्तरमा गर्नुपर्ने अभिमुखीकरण, योजना तर्जुमा गोष्ठी, अन्तरक्रिया, खोप समन्वय समितीको बैठक जस्ता क्रियाकलापहरू देहाय अनुसार रहेका छन् :

- प्रदेश स्तरीय अभिमुखीकरण तथा योजना तर्जुमा गोष्ठी : २ दिन
- प्रदेश स्तरीय खोप समन्वय समितीको बैठक : १ दिन
- जिल्ला स्तरीय अभिमुखीकरण तथा योजना तर्जुमा गोष्ठी : १ दिन
- जिल्ला स्तरीय खोप समन्वय समितिको बैठक : १ दिन
- स्थानीय तह खोप समन्वय समितिको बैठक : १ दिन
- स्थानीय तहको वडास्तरीय खोप समन्वयको बैठक : १ दिन
- खोपदिने स्वास्थ्यकर्मी तथा विद्यालयका प्रतिनिधी (विद्यालय नर्स/शिक्षक)हरूको गोष्ठी : १ दिन

उपरोक्त गोष्ठी, बैठकको सञ्चालन, सहभागी, स्रोत व्यक्ति र सहजकर्ता सम्बन्धमा कार्यक्रम सञ्चालन निर्देशिका, बजेटको सीमा र बजेट खर्च गर्ने मार्गदर्शनलाई आधार बनाउनु पर्नेछ। संघीय तहमा गर्नुपर्ने गोष्ठी, बैठक, अभिमुखीकरण, अन्तरक्रिया जस्ता क्रियाकलापहरू स्वा.से.वि. परिवार कल्याण महाशाखाले संयोजन र व्यवस्थापन गर्नेछ।

सूक्ष्मयोजना तर्जुमा

(१) लक्षित संख्याको अनुमान

- यो अभियानको लागि निर्धारण गरिएको उमेर समूहका अधिकांश बालबालिका विद्यालयमा अध्ययन गर्ने भएकोले २०७३ साल बैशाख महिना देखि २०७५ साल आश्विन महिनासम्म जन्मिएका बालबालिकाको संख्या एकिन गरेर स्थानीय तहको वडा अनुसार लक्षित संख्या निर्धारण गर्नुपर्दछ।
- विद्यालयमा उक्त उमेरका बालबालिकाको संख्या संकलन गर्दा कक्षा अनुसार गर्नुपर्दछ।
- तोकिएको उमेर समूहका बालबालिकाको संख्या सम्बन्धित स्थानीय स्वास्थ्य संस्थाले प्रत्येक विद्यालयमा सम्पर्क गरेर रुजु गरेर निश्चित गर्नुपर्दछ।
- विद्यालय नजाने उक्त उमेरका बालबालिका केही संख्यामा प्रायःजसो सबै स्थानमा हुन सक्छन्। यस प्रकारको संख्या अनुमान गर्ने कुनै निश्चित आधार नभएकोले स्थानीय स्थितिको लेखाजोखा गरेर गाउँ/टोल, वडाको आधारमा अनुमान गरेर जम्मा लक्षित संख्यामा समावेश गर्नुपर्दछ।

(२) खोप केन्द्र निर्धारण

- लक्षित उमेर समूहका बालबालिका भएका हरेक विद्यालय।
विद्यालयमा खोप केन्द्र सञ्चालन गर्दा त्यस भेगबाट विद्यालय नजाने लक्षित बालबालिकालाई पनि उक्त खोप केन्द्रमा खोप लगाउन आउँदा तहाँबाट आई.पि.भी. खोप लिन पाउने व्यवस्था गर्नुपर्नेछ।
- विद्यालय नजाने बालबालिका तथा अभियानको दिन विद्यालय नगएर खोप लगाउन छुट भएका बालबालिकाको लागि अभियानको अन्तिम दिन(हरू)मा स्थानीय स्वास्थ्य संस्था।

साथै विद्यालय नभएका गाउँ, टोल, जोखिम स्थानहरूमा आवश्यकता अनुसार घुम्ती खोप केन्द्र स्थापना गरेर लक्षित उमेरका बालबालिकालाई आई.पि.भी. प्रदान गर्ने व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ।

(३) खोप टोली निर्धारण र परिचालन गर्ने आधार

- विगतमा खोप प्रदान गर्दैआएका तालिम प्राप्त स्वास्थ्यकर्मीलाई खोपदिने स्वास्थ्यकर्मी छनौट गर्ने।
- स्वयंसेवकमा विद्यालय नर्स, महिला शिक्षिका, विगतका खोप अभियानमा काम गरेका म.स्वा.से. लाई प्राथमिकता दिने।
- एकजना खोपदिने स्वास्थ्यकर्मीले एक दिनमा १२५ जनासम्म बालबालिकालाई खोप लगाउने आधारमा बजेटको व्यवस्था हुने भएकोले सो बमोजिम खोपदिने स्वास्थ्यकर्मी परिचालन गर्ने।
- खोप केन्द्रमा स्वयंसेवक परिचालन गर्दा एउटा खोप केन्द्रमा २ जना स्वयंसेवक परिचालन गर्ने। तर थोरै लक्षित संख्या भएको विद्यालय, घुम्ति खोप केन्द्र सञ्चालन गर्दा यो आधार लागू नहुने।

(४) खोप तथा खोप सामग्रीको विवरण

- आई.पि.भी. खोप २.५ मि.लि.को भायल ।
- ०.५ मि.ल.को ए.डि. सिरिञ्ज र सेफ्टी बक्स ।
- आई.पि.भी. खोप अभियानमा प्रयोग गरिने खोप रजिष्टर र अभियान खोप कार्ड ।
- भ्याक्सिन क्यारियर, ४ वटा आइसप्याक र जिप लक ब्याग ।
- ट्याली सिट, खोप केन्द्रको ब्यानर र ए.ई.एफ.आई. किट ।
- कपास, मास्क, सेनिटाईजर, साबुन पानीले हात धुने व्यवस्था (स्थानीय स्तरमा व्यवस्था गर्ने) ।

(५) खोप तथा खोप सामग्रीको अनुमान

- **आई.पि.भी. खोप** : यस अभियानमा यो खोप २.५ मि.लि.को भायलमा उपलब्ध हुन्छ जसमा ५ मात्रा हुन्छ । अभियानमा यो खोप खेरजाने दर ५% हुनसक्ने भएकोले सो बमोजिम आई.पि.भी. खोपको आवश्यक परिमाण अनुमान गर्ने ।
- **ए.डि.सिरिञ्ज** : अभियानमा ए.डि. सिरिञ्ज खेरजाने दर १० % हुनसक्ने भएकोले सो बमोजिम ए.डि. सिरिञ्जको आवश्यक परिमाण अनुमान गर्ने ।
- **सेफ्टी बक्स** : एउटा सेफ्टी बक्समा १०० वटा सिरिञ्जहरू राख्न सकिने गरी सेफ्टी बक्सको आवश्यक परिमाण अनुमान गर्ने ।
- **खोप रजिष्टर** : एउटा खोप रजिष्टरमा ३०० जनासम्म बालबालिकाको विवरण राख्न पुग्ने गरी तयार गरिने भएकोले सो बमोजिम खोप रजिष्टरको आवश्यक संख्या अनुमान गर्ने ।
- **अभियान खोप कार्ड** : लक्षित संख्यामा १०% थप गरेर अभियान खोप कार्डको आवश्यक संख्या अनुमान गर्ने ।

(६) खोप आपूर्ति तथा कोल्ड चेन ब्यवस्थापन

स्वास्थ्य कार्यालयले अभियानको पूर्वतयारी गर्दा जिल्ला र स्थानीय स्वास्थ्य संस्थामा रहेका कोल्ड चेन सामग्री जस्तै- रेफ्रीजेरेटर, कोल्ड बक्स, भ्याक्सिन क्यारियर, आइसप्याकको विवरण स्थानीय तह अनुसार अध्यावधिक गरी जिल्लाभरीको मौज्जातबाट ब्यवस्थापन गरेर उपयुक्त किसिमले कोल्ड चेन कायम गरी खोप आपूर्ति गर्ने ब्यवस्था मिलउनु पर्नेछ ।

याद गर्नुहोस्

- यस अभियानमा आई.पि.भी. खोप २.५ मि.लि.को भायलमा उपलब्ध हुन्छ र सो खोप नै अभियानको लागि वितरण गर्ने । नियमित खोपको लागि मौज्जात भएको ०.५ मि.लि.को भायल अभियानको लागि वितरण नगर्ने ।
- अभियानमा खोलेको खोप भायललाई बहुमात्रा भ्याक्सिन भायल नीति लागू गरी ३ दिनसम्म प्रयोग गर्ने । तर ३ दिनपछि बाँकी भएमा सो खोप प्रयोग नगर्ने ।
- अभियानको लागि प्राप्त नखोलेको खोप भायल बाँकी भएमा स्वास्थ्य कार्यालयमा भएको खोप भण्डारमा कोल्डचेन कायम गरेर राख्ने र खोप लिन धेरै बालबालिका आउने जिल्ला, प्रदेश वा संघीय तहका ठूला अस्पतालमा सञ्चालन गरिने खोप केन्द्रबाट नियमित खोपमा प्रयोग गर्ने र नियमित खोपमा ०.१ मि.लि. छालाभिन्न दिने ।

(७) बहस-पैरवी, सूचना तथा सामाजिक परिचालन

- बहस-पैरवी मुख्यतः खोप समन्वय समितीको बैठकको अवसरमा गर्ने ।
- विभिन्न तहमा पत्रकारहरू बीच अन्तरक्रिया गरेर पत्र-पत्रिकामा सूचना-सन्देश प्रकाशन गर्ने ।
- विद्यालयका शिक्षक-शिक्षिकाबाट विद्यार्थीहरूलाई जानकारी गराएर खोप लगाउन अभिप्रेरित गर्ने ।
- आम सञ्चारका माध्यम, सामाजिक सञ्जालको प्रयोगबाट पनि सूचना-सन्देश प्रवाह गर्ने ।

६. खोप अभियान सञ्चालन

स्वयंसेवक र खोपदिने स्वास्थ्यकर्मीको भूमिका

- पहिलो स्वयंसेवकको भूमिका
  - खोप लिन आएका बालबालिकाहरूलाई लाइनमा बस्ने व्यवस्था मिलाउने ।
  - खोप लगाएपछि ए.ई.एफ.आई. निगरानीको लागि बसेका सबै बालबालिकाको निगरानी गर्ने ।
  - ए.ई.एफ.आई. भएमा खोपदिने स्वास्थ्यकर्मीलाई खबर गर्ने ।
  - ए.ई.एफ.आई. भएका विरामीको उपचार/व्यवस्थापनमा स्वास्थ्यकर्मीलाई सहयोग गर्ने ।
- दोस्रो स्वयंसेवकको भूमिका
  - खोप लिन आएका बालबालिका तोकिएको उमेर समूहभित्र भएको निश्चित गरेर मात्र ती हरेक बालबालिकाको विवरण खोप रजिष्टरमा भर्ने ।
  - खोप लिने प्रत्येक बालबालिकालाई निजको विवरण खोप कार्डमा भरेर खोप कार्ड दिने ।
- खोपदिने स्वास्थ्यकर्मीको भूमिका
  - खोप कार्डमा सबै विवरण भरे नभरेको रुजु गर्ने र कुनै विवरण लेख्न बाँकी भए सो पूरा गर्ने ।
  - बच्चालाई आई.पि.भी. खोप लगाउन हुने अवस्था भएको निश्चित गरेर खोप लगाई दिने ।
  - बच्चालाई आई.पि.भी. खोप लगाएको अभिलेख ट्याली सिटमा राख्ने ।

अनुगमन तथा सुपरीवेक्षण

- आई.पि.भी. खोप अभियानको पूर्वतयारी सम्बन्धी कार्यहरू भए/नभएको अनुगमन गर्ने तथा खोप सेवा सञ्चालनमा गर्नुपर्ने कार्यहरू गुणस्तर तरिकाले सुनिश्चित गर्न सुपरीवेक्षण गर्ने ।
- खोप अभियानको पूर्वतयारी र खोप केन्द्र संचालनको सुपरीवेक्षण र अनुगमन गर्दा यस सम्बन्धमा तयार गरिएको सुपरीवेक्षण/अनुगमन चेकलिष्ट प्रयोग गर्ने ।

द्रुत सुलभ अनुगमन

खोप केन्द्र सञ्चालन भईसकेको विद्यालयमा आउने बालबालिका बस्ने भेगमा आई.पि.भी. खोप लगाउन छुटे/नछुटेको अनुगमन गरी छुटेका बालबालिकालाई अर्कोदिन खोप केन्द्र सञ्चालन हुने विद्यालय वा स्थानीय स्वास्थ्य संस्थामा खोप लगाउन पठाउनको लागि यो अनुगमन गर्ने । द्रुत सुलभ अनुगमन गर्नुपर्ने तरिका उक्त फारामको पछाडि उल्लेखित बुँदाहरू अनुरूप गर्ने । विद्यालय तहमा अनुगमन गर्न तोकिएको उमेर समूहका कुनै बालबालिकाले आई.पि.भी. खोप लगाउन छुटेको भएमा विद्यालयबाट तिनीहरूको सूची सम्बन्धित स्वास्थ्य संस्थामा पठाउने व्यवस्था गर्ने ।

अभिलेख तथा प्रतिवेदन

- तोकिएको उमेर समूहका खोप लिने हरेक बालबालिकाको विवरण खोप रजिष्टरमा भर्ने र खोप कार्ड भरेर दिने ।
- खोप दिएको विवरण महिला र पुरुष छुट्टिने गरी ट्याली सिटमा लेख्ने । ट्याली सिटमा भर्नुपर्ने विवरण र अभिलेख राख्ने तरिका विगतका खोप अभियान बमोजिम गर्ने ।
- खोप सेसन सम्पन्न भएपछि खोप केन्द्रमा प्रयोग गरेको ट्याली सिटको विवरण रुजु गरेर सो दिनमा नै सम्बन्धित स्वास्थ्य संस्थामा बुझाउने ।
- स्वास्थ्य संस्थाले ट्याली सिटको प्रगति विवरण समायोजन गरेर खोप केन्द्र अनुसारको लक्ष्य र प्रगति छुट्टिने गरी एकमुष्ट प्रतिवेदन तोकिएको फाराम बमोजिम तयार गरेर अभियान सम्पन्न भएको ३ दिनभित्र स्थानीय तहमा पठाउने ।
- स्थानीय तहले वडाहरूको प्रतिवेदन समायोजन गरेर वडाको लक्ष्य र प्रगति छुट्टिने गरी एकमुष्ट प्रतिवेदन तोकिएको फाराम बमोजिम तयार गरेर अभियान सम्पन्न भएको ५ दिनभित्र स्वास्थ्य कार्यालयमा पठाउने ।
- स्वास्थ्य कार्यालयले स्थानीय तहको प्रगति प्रतिवेदन समायोजन गरेर स्थानीय तह अनुसारको प्रगति छुट्टिने गरी जिल्लाको एकमुष्ट प्रतिवेदन तोकिएको फाराम बमोजिम तयार गरेर अभियान सम्पन्न भएको ७ दिनभित्र प्रदेश स्वास्थ्य निर्देशनालय र स्वा.से.वि. परिवार कल्याण महाशाखामा पठाउने ।

स्वास्थ्य कार्यालयले जिल्लाभरीको दैनिक प्रगति विवरण संकलन गरी समायोजन गरेर दैनिक प्रगति प्रदेश स्वास्थ्य निर्देशनालय र स्वा.से.वि. परिवार कल्याण महाशाखामा तोकिएको संचार माध्यमबाट प्रतिवेदन गर्ने । दैनिक प्रगति प्रतिवेदन गर्ने ढाँचा र संचार माध्यमको लागि प्रदेश स्वास्थ्य निर्देशनालय र परिवार कल्याण महाशाखाले सहजीकरण गर्नेछ ।

प्रयोग गरेको सिरिञ्ज, निडिल र अन्य फोहरको विर्सजन

खोपजन्य फोहरमैलाको विसर्जन वातावरण मैत्री हुनेगरी फोहरमैला निर्देशिका अनुसरण गरेर, विगतमा गरिँदै आएको तरिका अनुरूप गर्ने गराउने ।

समिक्षा तथा मूल्याङ्कन

आई.पि.भी. खोप अभियान सम्पन्न भएपछि सबै तहमा अभियानको समिक्षा गरेर सबल पक्ष र सुधार गर्नुपर्ने पक्षहरूको पहिचान गरी माथिल्लो निकायमा सुभाब र तल्लो निकायमा पृष्ठपोषण पठाउने ।

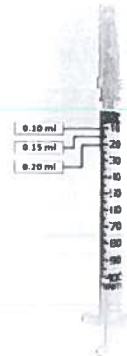
७. ए.ई.एफ.आई.को निगरानी

परिचय

- आई.पि.भी. खोप विश्व स्वास्थ्य संगठनबाट गुणस्तयुक्त भनी प्रमाणीकरण भएको मात्र आपूर्ति हुन्छ र औषधि व्यवस्था विभागमा दर्ता भई अनुमती प्राप्त भएपछि मात्र नेपालमा प्रयोग गरिन्छ ।
- कुनै पनि खोप, औषधी वा उपचार शतप्रतिशत सुरक्षित हुँदैनन् । त्यसैले कहिले काँही अनपेच्छित घटना हुनसक्छ तर गम्भिर प्रकारको अनपेच्छित घटना हुने सम्भावना अत्यन्तै न्युन हुन्छ ।
- खोप लगाएपछि हल्का ज्वरो आउने, सुई लगाएको ठाउँमा दुख्ने, रातो हुने वा सुन्निने, बालबालिका केही समयसम्म रुने, भिजो मान्ने, सुई लगाएको केहीदिनमा शरीरमा बिमिरा आउने, सुई लगाएको ठाउँबाट केही रगत आउने जस्ता सामान्य प्रकारका असरहरू देखिन सक्छन् । यस प्रकारका असरहरू प्रायःगरेर आफै ठीक हुन्छन् ।
- अभियानको पूर्वतयारी गर्दा हरेक जिल्लामा स्वास्थ्य कार्यालयले चिकित्सकको संयोजकत्वमा ए.ई.एफ.आई. व्यवस्थापन टोली गठन गरेर अस्पताल र प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्रमा ए.ई.एफ.आई. व्यवस्थापन केन्द्र स्थापना गर्नुपर्छ र आवश्यकता अनुसार घुम्ति ए.ई.एफ.आई. टोली समेत गठन गरी परिचालन गर्नुपर्छ ।
- खोप लगाएपछि भएका कुनै पनि अनपेच्छित घटनाको यथार्थ विवरण समय-समयमा जानकारी गराउन जिल्ला, प्रदेश र केन्द्रस्तरमा एकजना प्रवक्ता छनोट गरी सो व्यक्तिलेमात्र ए.ई.एफ.आई.को जानकारी दिने व्यवस्था गर्नु गराउनु पर्दछ ।

एनाफाइलेक्सिस

- खोप लगाएपछि हुनसक्ने गम्भिर प्रकारका घटनाहरू मध्ये एनाफाइलेक्सिस अत्यन्तै कम वा विरलै हुने घटना हो र यो अति संवेदनशिल अवस्था हो ।
- एनाफाइलेक्सिस भएको अवस्थामा तत्काल उपचार नभएमा निजको मृत्यु समेत हुनसक्छ । धेरैजसो एनाफाइलेक्सिस सूई लगाएको ५ मिनेट देखि ३० मिनेटभित्र देखापर्छ ।
- खोपदिने स्वास्थ्यकर्मीले एनाफाइलेक्सिस पहिचान गर्न र यसको तत्काल उपचार गर्न जान्नु पर्छ ।
- अभियानको समयमा प्रत्येक खोप केन्द्रमा ए.ई.एफ.आई. किट उपलब्ध हुनुपर्छ र ए.ई.एफ.आई. किटमा एड्रिनालिन सूई कम्तिमा २ एम्पुल र १ मि.लि.को डिस्पोजेबल सिरिञ्ज कम्तिमा ६ वटा हुनुपर्छ ।
- १ मि.लि.को डिस्पोजेबल सिरिञ्जमा १० वटा ०.१ एम.एल.को धर्का हुनुपर्छ जसमा १०० वटा ०.०१ एम.एल मात्रा भएको धर्का हुनुपर्छ ।
- एड्रिनालिन सूई 1:1000 Concentration, 1 mg/ml, भएको हुनुपर्छ र एड्रिनालिन सूईको म्याद गुज्रने मिति छोटो हुने भएकोले यसको म्याद गुज्रनेको छ कि छैन भनेर नियमित रूपमा जाँच गर्नुपर्छ ।

एनाफाइलेक्सिसको तत्काल गर्नुपर्ने उपचार तथा व्यवस्थापन

- उमेर अनुसार तत्काल पहिलो मात्रा एड्रिनलिन सूई मासुभिन्न दिने ।
- एड्रिनलिन सूई ५ वर्ष देखि ६ वर्षसम्मको बच्चालाई ०.२ मि.लि. र ७ वर्ष देखि १० वर्षसम्मको बच्चालाई ०.३ मि.लि. दिने ।
- ५ देखि १५ मिनेटभिन्न विरामीको अवस्थामा सुधार नआएमा पुनः सोही मात्रा एड्रिनलिन सूई दिने ।
- दोस्रो पटक एड्रिनलिन सूई दिएपछि पुनः ५ मिनेट देखि १५ मिनेटसम्म विरामीको अनुगमन गर्ने र विरामीको अवस्थामा सुधार नभएमा तेस्रो पटक एड्रिनलिन सूई १ मात्रा दिने ।
- एड्रिनलिन सूई एक पटकमा ०.५ मि.लि. भन्दा बढी दिनु हुदैन र बढीमा तीन पटक सम्म मात्र दिन सकिन्छ ।
- एड्रिनलिन सूई दिएको मात्रा र स को अभिलेख राख्नु पर्दछ ।
- विरामी होसमा आएपछि विरामीको टाउको खुट्टाको सतहभन्दा तल गराउने, विरामीलाई न्यानो गराई राख्ने, उपलब्ध भएमा विरामीलाई अक्सिजन दिने र आवश्यक परेमा विरामीलाई थप उपचारका लागि अस्पतालमा प्रेषण गर्ने ।
- विरामीको विवरण ए.ई.एफ.आई. व्यवस्थापन केन्द्रको संयोजक, स्वास्थ्य संस्था प्रमुख र स्वास्थ्य कार्यालय प्रमुखलाई टेलिफोनबाट जानकारी गराउने ।
- विरामीको अवस्थावारे अभिभावकलाई जानकारी गराउने ।
- ए.ई.एफ.आई.को तत्काल गर्नुपर्ने प्रतिवेदन फाराम भेरेर स्थानीय स्वास्थ्य संस्था र स्वास्थ्य कार्यालयमा प्रतिवेदन गर्ने ।
- सात दिनभिन्न घटनाको अध्ययन गरेर सो को विस्तृत प्रतिवेदन तोकिएको फाराम बमोजिम तयार गरेर प्रदेश स्वास्थ्य निर्देशनालय र परिवार कल्याण महाशाखामा पठाउनु पर्दछ ।
- सामान्य प्रकारका ए.ई.एफ.आई.को प्रतिवेदन ट्याली सिटमा उल्लेख गर्नु पर्दछ र सबै तहले आ-आफ्नो प्रतिवेदनमा उल्लेख गर्नु पर्दछ ।

८. बजेटको व्यवस्था र खर्च गर्ने आधार

आई.पी.भी. खोप अभियान २०८१ को लागि बजेटको व्यवस्था र खर्च गर्ने आधार देहाय बमोजिम रहेको छ :

क्र.सं.	क्रियाकलाप/बजेट शीर्षक	खर्च गर्ने आधार	खर्च गर्ने निकाय	श्रोत
१.	प्रदेशस्तरीय अभिमुखीकरण तथा योजना तर्जुमा गोष्ठि : २ दिन	प्रदेशमा "दादुरा रुबेला खोप अभियान सञ्चालन तथा खोप छुट बच्चाको पहिचान र नियमित खोप सुदृढीकरणको लागि प्रदेश तहमा अभिमुखीकरण तथा योजना गोष्ठी व्यवस्थापन खर्च (२ दिन)" शीर्षकमा बजेट विनियोजन भएकोले सो को लागि स्वीकृत बजेट सिट अनुसार गर्ने ।	प्रदेश स्वास्थ्य निर्देशनालय	गाभी नगद अनुदान (दादुरा-रुबेला खोप अभियान सञ्चालन सञ्चालन तथा व्यवस्थापन खर्च)
२.	खोप तथा खोप सामग्रीको दुवानी खर्च (प्रदेश खोप भण्डारबाट जिल्ला खोप भण्डारसम्म)	विनियोजित बजेट रकमको सीमाभित्र रही स्वीकृत बजेट सिट अनुसार गर्ने ।	प्रदेश स्वास्थ्य आपूर्ति व्यवस्थापन केन्द्र	गाभी नगद अनुदान (आई.पि.भी. खोप अभियान सञ्चालन तथा व्यवस्थापन खर्च)
३.	सुपरीवेक्षण र अनुगमन (प्रदेश तहबाट जिल्ला र स्थानीय तहसम्म)	विनियोजित बजेट रकमको सीमाभित्र रही स्वीकृत बजेट सिट अनुसार गर्ने ।	प्रदेश स्वास्थ्य निर्देशनालय	गाभी नगद अनुदान (आई.पि.भी. खोप अभियान सञ्चालन तथा व्यवस्थापन खर्च)
४.	प्रदेश स्तरीय खोप समन्वय समितीको बैठक : १ दिन	विनियोजित बजेट रकमको सीमाभित्र रही स्वीकृत बजेट सिट अनुसार गर्ने ।	प्रदेश स्वास्थ्य निर्देशनालय	गाभी नगद अनुदान (आई.पि.भी. खोप अभियान सञ्चालन तथा व्यवस्थापन खर्च)
५.	जिल्ला स्तरीय अभिमुखीकरण तथा योजना तर्जुमा गोष्ठि : १ दिन	"कोभिड-१९ खोप बुस्टर मात्रा समेतको अभियान सञ्चालन, आई.पि.भी. खोप अभियान सञ्चालन तथा व्यवस्थापन खर्च" शीर्षकमा बजेट विनियोजन भएको र खर्च गर्ने आधार नेपाल सरकारको नियमानुसार गर्ने ।	स्वास्थ्य कार्यालय	नेपाल सरकार

क्र.सं.	क्रियाकलाप/बजेट शीर्षक	खर्च गर्ने आधार	खर्च गर्ने निकाय	श्रोत
६.	खोपदिने स्वास्थ्यकर्मी तथा विद्यालयका प्रतिनिधीहरूको गोष्ठी : १ दिन	"कोभिड-१९ खोप बुस्टर मात्रा समेतको अभियान सञ्चालन, आई.पि.भी. खोप अभियान सञ्चालन तथा व्यवस्थापन खर्च" शीर्षकमा बजेट विनियोजन भएको र खर्च गर्ने आधार नेपाल सरकारको नियमानुसार गर्ने ।	स्वास्थ्य कार्यालय	नेपाल सरकार
७.	जिल्ला स्तरीय खोप समन्वय समितीको बैठक : १ दिन	विनियोजित बजेट रकमको सीमाभित्र रही स्वीकृत बजेट सिट अनुसार गर्ने ।	स्वास्थ्य कार्यालय	गाभी नगद अनुदान (आई.पि.भी. खोप अभियान सञ्चालन तथा व्यवस्थापन खर्च)
८.	स्थानीय तह स्तरीय खोप समन्वय समितीको बैठक : १ दिन	आ.व. २०८०/८१ मा स्थानीय तहहरूबाट सञ्चालन गरिने स्वास्थ्य तर्फको शसत अनुदान अन्तर्गतका क्रियाकलापहरू सञ्चालन सम्बन्धी मार्गदर्शनमा उल्लेखित ब.उ.शी.नं.३७००११०३ परिवार कल्याण महाशाखाको क्रियाकलाप नं. २ को बजेट शीर्षकबाट खर्च गर्ने ।	स्थानीय तह	नेपाल सरकार
९.	वड स्तरीय खोप समन्वय समितिको बैठक : १ दिन	आ.व. २०८०/८१ मा स्थानीय तहहरूबाट सञ्चालन गरिने स्वास्थ्य तर्फको शसत अनुदान अन्तर्गतका क्रियाकलापहरू सञ्चालन सम्बन्धी मार्गदर्शनमा उल्लेखित ब.उ.शी.नं.३७००११०३ परिवार कल्याण महाशाखाको क्रियाकलाप नं. २ को बजेट शीर्षकबाट खर्च गर्ने ।	स्थानीय तह	नेपाल सरकार
१०.	खोप केन्द्रमा खटिने खोपदिने स्वास्थ्यकर्मी तथा स्वयंसेवकको यातायात खर्च	- खोपदिने स्वास्थ्यकर्मीहरूको यातायात खर्च रु. ७००/- प्रति व्यक्ति, प्रति दिन । - स्वयंसेवकको यातायात खर्च रु. ४००/- प्रति व्यक्ति, प्रति दिन । - खोप केन्द्रमा खटाउने खोपदिने स्वास्थ्यकर्मी र स्वयंसेवकको संख्याको सम्बन्धमा तोकिएको आधार उपलब्ध बजेटको सीमा भित्र रहेर खर्च गर्ने ।	स्वास्थ्य कार्यालय	गाभी नगद अनुदान (आई.पि.भी. खोप अभियान सञ्चालन तथा व्यवस्थापन खर्च)
नोट: यस क्र.सं.१० मा उल्लेखित कृयाकलापमा विनियोजित गाभी श्रोतको बजेट अपुग भएमा नेपाल सरकार श्रोतको "कोभिड-१९ खोप बुस्टर मात्रा समेतको अभियान सञ्चालन, आई.पि.भी. खोप अभियान सञ्चालन तथा व्यवस्थापन खर्च" मा विनियोजित बजेटको परिधिमा रहेर अन्य कृयाकलापमा बजेट अपुग नहुने गरि खर्च गर्न सकिने छ ।				
११.	सुपरीवेक्षण तथा अनुगमन (जिल्ला, स्थानीय तह, स्वास्थ्य संस्था र खोप केन्द्र तह)	- गैरस्थानीय सुपरीवेक्षकको दैनिक भत्ता, यातायात खर्च नेपाल सरकारको नियमानुसार - स्थानीय तह/वडाका सुपरीवेक्षकको यातायात खर्च रु. १०००/- प्रति व्यक्ति, प्रति दिन	स्वास्थ्य कार्यालय	गाभी नगद अनुदान (आई.पि.भी. खोप अभियान सञ्चालन तथा व्यवस्थापन खर्च)

क्र.सं.	क्रियाकलाप/बजेट शीर्षक	खर्च गर्ने आधार	खर्च गर्ने निकाय	श्रोत
		<ul style="list-style-type: none"> - स्थानीय स्वास्थ्य संस्थाको सुपरीवेक्षकको यातायात खर्च रु. ८००/- प्रति व्यक्ति, प्रति दिन - सुपरीवेक्षकको संध्या र अर्वाधिको सम्बन्धमा स्वीकृत बजेट सिटको आधारमा गर्ने । 		
१२.	खोप अभियान सञ्चालन खर्च	<ul style="list-style-type: none"> - इन्धन तथा कोल्ड चैन उपकरणको स्याहार-सम्भार तथा - जिल्ला देखि स्थानीय स्तरसम्म खोप तथा खोप सामग्री ढुवानी । - उपरोक्त शीर्षक, उपशीर्षक अनुसारका कार्य गर्ने स्वीकृत बजेट सीमा भित्र रही नियमानुसार गर्ने । 	स्वास्थ्य कार्यालय	गाभी नगद अनुदान (आई.पि.भी. खोप अभियान सञ्चालन तथा व्यवस्थापन खर्च)
१३.	खोप अभियान सञ्चालन खर्च	<ul style="list-style-type: none"> - इन्धन तथा कोल्ड चैन उपकरणको स्याहार-सम्भार र जिल्ला देखि स्थानीय स्तरसम्म खोप तथा खोप सामग्री ढुवानी । - यो शीर्षकमा गाभी स्रोत तर्फको रकम सीमित भएकाले "कोभिड-१९ खोप बुस्टर मात्रा समेतको अभियान सञ्चालन, आई.पि.भी. खोप अभियान सञ्चालन तथा व्यवस्थापन खर्च" बाट खर्च गर्ने । - निम्न क्रियाकलापको खर्च समेत माथि उल्लेखित बजेट शीर्षकबाट गर्ने : <ul style="list-style-type: none"> - रेडियो, एफ.एम.टि.भी., पत्रपत्रिकाबाट स्थानीय स्तरबाट प्रसार । - जनघनत्व बढी भएका स्थानमा मार्डिकंग र पहुँच कम भएका स्थानमा मार्डिकंग गर्ने, कटुवाल लगाउने । - खोपजन्य फोहरमैलाको सुरक्षित विसर्जन । - खर्च गर्ने आधार नेपाल सरकारको नियमानुसार गर्ने । 	स्वास्थ्य कार्यालय	नेपाल सरकार

नोट: यस अभियानका लागि बजेटको खर्च यस अधिकको दादुरा रबेला खोप अभियान लगायतका अन्य खोप अभियानको नर्स तथा नेपाल सरकार सरकारको आर्थिक नियमानुसार गर्ने ।

गाभी नगद अनुदान तर्फको बजेट खर्च विवरण तयार गरी पठाउने फारामको नमूना

प्रदेश स्वास्थ्य निर्देशनालय : ....., ...

प्रदेश स्वास्थ्य आपूर्ति व्यवस्थापन केन्द्र : ....., ...

स्वास्थ्य कार्यालय : ....., ...

क्र.सं.	क्रियाकलाप	विनियोजित बजेट रु.	खर्च रु.	बाँकी रु.	कैफियत

तयार गर्नेको नाम : ..... सदर गर्नेको नाम : .....

पद : ..... पद : .....

दस्तखत : ..... दस्तखत : .....

मिति : ..... मिति : .....

अनुसूचीहरू

आई.एफ.आई. भएको विरामीको उपचार तथा प्रेषणको व्यवस्थापन सम्बन्धी जिल्लास्तरीय योजना तर्जुमा फाराम आई.ए.पी.डी. खोप अभियान २०८१ अनुसूची :				
प्रदेश :	जिल्ला :			
क. सं.	स्थानीय तह / स्वास्थ्य संस्थाको नाम	ए.ई.एफ.आई. व्यवस्थापन केन्द्र रहेको स्वास्थ्य संस्थाको नाम र ठेगाना	ए.ई.एफ.आई. व्यवस्थापन केन्द्रको सयोजकको नाम	सम्पर्क फोन नम्बर
१				
२				
३				
४				
५				
६				
७				
८				
९				
१०				
११				
१२				
१३				
१४				
१५				

खोप कार्यक्रमको सम्पर्क व्यक्तिको नाम :
दस्ताखत र मिति :

स्वास्थ्य प्रमुखको नाम :
दस्ताखत र मिति :

अनुसूची ७

आई.पि.भी. खोप अभियान २०८१

आभियानको पूर्वतयारी तथा आभियान संचालन सम्बन्धी मुख्य क्रियाकलापहरूको जिल्ला स्तरीय योजना तर्जुमा फाराम

प्रदेश :		जिल्ला :		
क्र.सं.	क्रियाकलापहरूको विवरण	स्थान	मिति	कौफयत
१.	जिल्ला स्तरीय आभमुखीकरण तथा योजना तर्जुमा गोठ			
२.	जिल्ला खोप समन्वय समितीको बैठक			
३.	स्थानीय तह खोप समन्वय समितीको बैठक			
४.	स्थानीय तहको वडा स्तरीय खोप समन्वय समितीको बैठक			
५.	खोपदोने स्वास्थ्यकर्मी तथा विद्यालयका प्रतनिधीहरूको गोठ			
६.	ए.ई.एफ.आई. व्यवस्थापन टोलीको गठन, आभमुखीकरण र परिचालनको योजना			
७.	कोल्ड चेन सामग्रीको विवरण अध्यावधिक/नपुग कोल्ड चेन सामग्रीको व्यवस्था			
८.	सिमरञ्ज, सेफ्टी बक्स, खोप रोजप्टर र खोप कार्ड प्रोजेक्ट			
९.	सिमरञ्ज, सेफ्टी बक्स, खोप रोजप्टर र खोप कार्डको हुबानी/वितरण			
१०.	खोप आभियानको पूर्वतयारीको अनुगमन			
११.	आई.पि.भी. खोप प्रोजेक्ट			
१२.	आई.पि.भी. खोपको हुबानी/वितरण			
१३.	खोप आभियान सञ्चालन मिति			
१४.	खोप आभियानको सुपरीवेक्षण तथा अनुगमन			
१५.	दुन सुराभ अनुगमन			
तयार गर्नेको नाम र पद :		सदर गर्नेको नाम र पद :		
दस्ताखत र मिति :		दस्ताखत र मिति :		

अनुसूची ८

श्री एम.पी. खोप अभियान २०८१
अभियानको पूर्वतयारी एवम् अभियान संचालन अवस्थाको सुपरवेक्षण तथा अनुगमन चेकलिस्ट

जिल्ला: स्थानीय तह: वडा/स्वास्थ्य नम्बा: १०८१
अभियान सञ्चालन: वेम्वे: नाम: सुपरवेक्षण अनुगमनको मिति: १०८१
सुपरवेक्षक/अनुगमनकर्ताको नाम: पद र कार्यालय:

क्र. सं.	क्रियाकलापहरू	कार्य सम्पन्न		सम्पन्न भएको कारण	कहिलेसम्म गर्ने ?	जिम्मेवार व्यक्ति
		भएको	नभएको			
(क)	अभियान सञ्चालनको पूर्वतयारीको अवस्था					
१	खोप, ए.डि. निर्माण, सेफ्टी बक्स, खोप रजिष्टर र खोप कार्डको अनुमान					
२	ए डे एफ. आई व्यवस्थापनको योजना					
३	वहस-पेरवी, सामाजिक परिचालन र सूचना प्रवाहको योजना					
४	खोप समन्वय समितिको बैठक					
५	खोप केन्द्र अन्तर्गत तालिम संस्था निर्धारण सहितको सूक्ष्मयोजना					
६	कार्यक्रम अनुसार बजेट उपलब्ध र खर्च बाडफाइ					
७	अभिमुखीकरण तथा योजना तर्जुमा गोपठ					
८	खोपदिने स्वास्थ्यकर्मी र विद्यालयका प्रतिधीहरूको गोपठ					
९	स्थानीय तहको वडा स्तरीय खोप समन्वय समितिको बैठक					
१०	सुपरवेक्षण/अनुगमनको विस्तृत योजना					
११	कोल्ड चेन व्यवस्थापनको उपकरण, सामग्रीको प्रयाप्तता					
१२	कोल्ड चेन व्यवस्थापनको आकस्मिक योजना					
१३	खोप रजिष्टर, खोप कार्ड र फारमहरूको वितरण					
१४	वहस-पेरवी, सामाजिक परिचालन तथा सूचना प्रवाह					
१५	खोप केन्द्र अनुसार अभियान सञ्चालन हुने मिति निर्धारण					
१६	खोप केन्द्र अनुसार खोपदिने स्वास्थ्यकर्मी र स्वयंसेवक परिचालन योजना					

सुपरवेक्षकको टिप्पणी र दस्तखत

(ख)	खोप केन्द्र संचालन र व्यवस्थापनको अवस्था	अवस्था		यदी छैन भने सो को कारण उल्लेख गर्ने
		घ	छैन	
१	खोप केन्द्रमा सवैले देखेगरी खोप केन्द्र ब्यानर फुण्ड्याएको			
२	खोपदिने स्वास्थ्यकर्मीलाई वार्षिक सल्याको अनुमान भएको			
३	खोपदिने स्वास्थ्यकर्मी र स्वयंसेवकको सल्या योजनाअनुसार खोपिएका			
४	दुईजना स्वयंसेवकको निम्मेवारी छुट्याएको			
५	खोप, ए.डि.सिरेन्ज, सेप्टी बक्स, खोप रजिष्टर, खोप काडको प्रयानता			
६	ध्याक्सिन स्कारियरमा ४ वटा आइसप्याक भएको			
७	ध्याक्सिन स्कारियरमा भएका आइसप्याक फण्डुपण्डु अवस्थामा भएको			
८	खोप भायलको मि.भि.एम. १ वा २ को अवस्थामा भएको			
९	खोपको खोप भायललाई ध्याक्सिन स्कारियर माथि फोम प्याडमा राखेको			
१०	एक पटकमा एउटा मात्र खोप भायल खोल्ने गरेको			
११	खोप दिने बेलामा मात्र खोप सिरेन्जमा तानेर दिने गरेको			
१२	खोप उपयुक्त तारिका, माध्यम र तोकिएको स्थानमा दिएको			
१३	प्रयोग गरेको सिरेन्ज र निडिलहरू सेप्टी बक्समा राखेको			
१४	खोप भायल र अन्य फोहर छुट्टा छुट्टै भोलामा जम्मा गरेको			
१५	खोप रजिष्टरमा विवरण पूर्ण रूपमा भरेको			
१६	खोप काडमा विवरण पूर्ण रूपमा भरेर दिएको			
१७	ट्याली सिटमा सवै विवरण पूर्ण रूपमा लेखेको			
१८	ट्याली सिटमा ठीक किसिमले अभिलेख राखेको			
१९	खोपको खर्च अनुसार खोप लगाएका बच्चाको संख्या ठीक भएको			
२०	खोप लगाएपछि आधा घण्टा समयसम्म फर्खनुपर्छ भनी बताएको			
२१	ए.ई.एफ.आई. किटमा तोकिएको औषधि र अन्य सामग्री भएको			
२२	ए.ई.एफ.आई. व्यवस्थापन केन्द्र र सप्लक नम्बरको वारंमा जानकारी			
२३	एनाफाइलोक्सिस् भएमा एडिनोसिन सुईदिने मात्रा र तारिकाबारे जानकारी			
सुपरविसरको टिप्पणी र दस्तखत				

आई.पि.भी. खोप अभियान २०८१

अनुसूची ११

आई.पि.भी. खोप अभियान पाँच घर-घरमा गएर दूत सुलभ अनुगमन गर्ने फाराम

(तोकिएको उमेर समूह = २०७३ साल वैशाख देखि २०७५ साल आश्विन महिनासम्म जन्मिएका बालबालिका)

जिल्ला: स्थानीय तह: वडा नं.: गाउँ/टोल:

खोप केन्द्रको नाम, ठेगाना: अभियान सञ्चालन मिति:

अनुगमनकर्ताको नाम: अनुगमन गरेको मिति:

घर नं.	अभिभावकको नाम	तोकिएको उमेर समूहका बालबालिकाको जन्मा संख्या	तोकिएको उमेर समूहका जन्मा बालबालिका मध्ये आई.पि.भी. खोप		खोप नलगाएको कारण (तल दिएको कारणको क्रम सख्या लेख्नुहोस्)	खोप लगाउन छुट भएकालाई खोप लगाउन गरेको प्रयास र व्यवस्था	कैफियत
			तलगाएको	नलगाएको			
११	(२)	१३	१४	१५	(६)	(७)	(८)
१							
२							
३							
४							
५							
६							
७							
८							
९							
१०							
	जम्मा				आई.पि.भी. खोपको छुट प्राप्त गर्नु जम्मा छुट बच्चा/जम्मा भेटिएका बच्चा × १००।		

अनुगमनकर्ता दस्तखत र मिति:

आई.पि.भी. खोप नलगाउनुको कारण

१. बागडाँडाको घरमा नभएको बाहेर गएको ।	८. धार्मिक कारणले ।
२. अभियानबाटै धारा नभएको/खोप केन्द्र रहेको स्थान धारा नभएको ।	९. मुडको हरते ।
३. खोप केन्द्र टाढा भएको ।	१०. अर्वाञ्छित घटनाको हरते ।
४. खोप केन्द्रमा भ्याक्शन नभएको ।	११. अभिभावकले खोप लिने-नांगने बाहे तर्पण गर्न नसकेको ।
५. खोप लगाउन पाँच/अर्को दिनमा जाने विचार गरको ।	१२. अन्य कारण छुटफेरीमा उल्लेख गर्ने ।
६. बागडाँडाको बाहेर-बगेला खोप पात्रले नै लिइसकेको ।	१३. धारा छैन/जवाफ दिन नमानेको ।
७. बागडाँडाको विरामी भएको ।	

खोप कार्डको नमूना

नेपाल सरकार
स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय
स्वास्थ्य सेवा विभाग
परिवार कल्याण महाशाखा

राष्ट्रिय खोप कार्यक्रम

अभियान खोप कार्ड

वर्तमान नं. ....
 स्वास्थ्य संस्थाको छाप .....

खोप लिने व्यक्तिको नाम, धर : .....

उमेर : ..... वर्ष : ..... महिला पुरुष

खोप केन्द्रको नाम : .....

खोप दिएको विवरण

खोपको नाम	खोप लगाएको मिति			खोप दिने स्वास्थ्यकर्मीको नाम
	गते	महिना	साल	

यो खोप कार्ड सुरक्षितसंग राख्नु होला ।

नेपाल सरकार
स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय
परिवार कल्याण महाशाखा

राष्ट्रिय खोप तालिका

वयस वर्ग	खोप उपरको	खोप खोप	सुई लगाउने स्थान र माध्यम	खोप रोगबाट बचाउने
गर्भवति महिला	दि. १० संकेत गर्भमा कसैको सुक बच्चाको जन्मपछि १ घण्टा र स्तनपानको सम्बन्ध गर्भमा १ घण्टा	बीजा पाचुरको विष बाहिरी भाग मासुमा (Intramuscular)	बीजा पाचुरको विष बाहिरी भाग मासुमा (Intramuscular)	बाबु तथा बच्चासँग गिण्टु धनुषकार र ब्याग्ज रोग
१	जन्मने मितिदेखि	वि.सि.बी.	बीजा पाचुरको मासुमा भाग छातमाथि (Intradermal)	बाबुरोग
२	६ हप्तामा	पेटिमाथि (संकेत गर्भमा) वि.सि.बी. (संकेत गर्भमा) वि.सि.डी. (संकेत गर्भमा) वि.सि.डी. (संकेत गर्भमा)	<ul style="list-style-type: none"> सुक बच्चाको जन्मपछि सुक बच्चा हुँदा बीजा पाचुरको विष बाहिरी भाग मासुमा (Intramuscular) बीजा पाचुरको विष बाहिरी भाग मासुमा (Intramuscular) 	<ul style="list-style-type: none"> बीजा पाचुरको विष बाहिरी भाग मासुमा (Intramuscular) संकेत गर्भमा संकेत गर्भमा संकेत गर्भमा संकेत गर्भमा संकेत गर्भमा संकेत गर्भमा संकेत गर्भमा
३	१० हप्तामा	पेटिमाथि (संकेत गर्भमा) पेटिमाथि (संकेत गर्भमा) वि.सि.डी. (संकेत गर्भमा) वि.सि.डी. (संकेत गर्भमा) वि.सि.डी. (संकेत गर्भमा)	<ul style="list-style-type: none"> सुक बच्चाको जन्मपछि सुक बच्चा हुँदा बीजा पाचुरको विष बाहिरी भाग मासुमा (Intramuscular) बीजा पाचुरको विष बाहिरी भाग मासुमा (Intramuscular) 	<ul style="list-style-type: none"> बीजा पाचुरको विष बाहिरी भाग मासुमा (Intramuscular) संकेत गर्भमा संकेत गर्भमा संकेत गर्भमा संकेत गर्भमा संकेत गर्भमा संकेत गर्भमा संकेत गर्भमा
४	१४ हप्तामा	पेटिमाथि (संकेत गर्भमा) सुक बच्चा हुँदा वि.सि.डी. (संकेत गर्भमा) वि.सि.डी. (संकेत गर्भमा) वि.सि.डी. (संकेत गर्भमा)	<ul style="list-style-type: none"> सुक बच्चाको जन्मपछि सुक बच्चा हुँदा बीजा पाचुरको विष बाहिरी भाग मासुमा (Intramuscular) बीजा पाचुरको विष बाहिरी भाग मासुमा (Intramuscular) 	<ul style="list-style-type: none"> बीजा पाचुरको विष बाहिरी भाग मासुमा (Intramuscular) संकेत गर्भमा संकेत गर्भमा संकेत गर्भमा संकेत गर्भमा संकेत गर्भमा संकेत गर्भमा संकेत गर्भमा
५	१ महिनामा	सुक बच्चा हुँदा वि.सि.डी. (संकेत गर्भमा) सुक बच्चा हुँदा वि.सि.डी. (संकेत गर्भमा) वि.सि.डी. (संकेत गर्भमा)	<ul style="list-style-type: none"> सुक बच्चाको जन्मपछि सुक बच्चा हुँदा बीजा पाचुरको विष बाहिरी भाग मासुमा (Intramuscular) बीजा पाचुरको विष बाहिरी भाग मासुमा (Intramuscular) 	<ul style="list-style-type: none"> बीजा पाचुरको विष बाहिरी भाग मासुमा (Intramuscular) संकेत गर्भमा संकेत गर्भमा संकेत गर्भमा संकेत गर्भमा संकेत गर्भमा संकेत गर्भमा संकेत गर्भमा
६	१२ महिनामा	नासान्त इन्जेक्नाइडि	बीजा पाचुरको मासुमा भाग बाहिरी भाग मासुमा (Subcutaneous)	नासान्त इन्जेक्नाइडि
७	१५ महिनामा	सुक बच्चा हुँदा वि.सि.डी. (संकेत गर्भमा) सुक बच्चा हुँदा वि.सि.डी. (संकेत गर्भमा) वि.सि.डी. (संकेत गर्भमा)	<ul style="list-style-type: none"> सुक बच्चाको जन्मपछि सुक बच्चा हुँदा बीजा पाचुरको विष बाहिरी भाग मासुमा (Intramuscular) बीजा पाचुरको विष बाहिरी भाग मासुमा (Intramuscular) 	<ul style="list-style-type: none"> बीजा पाचुरको विष बाहिरी भाग मासुमा (Intramuscular) संकेत गर्भमा संकेत गर्भमा संकेत गर्भमा संकेत गर्भमा संकेत गर्भमा संकेत गर्भमा संकेत गर्भमा

पूर्ण खोप लगाई, बालबालिकालाई रोगहरूबाट सुरक्षित बनाऔं ।

सन्दर्भ सामग्रीको सूचि

- १ खोपवाट बचाउन सकिने रोगहरूको निगरानी योजना: संक्रमणकालीन पोलियो योजना वि.सं. २०७९-२०८६ । नेपाल सरकार, स्वास्थ्य तथ जनसंख्या मन्त्रालय, स्वास्थ्य सेवा विभाग, परिवार कल्याण महाशाखा ।
- २ स्वास्थ्यकर्मीहरूका लागि सन्दर्भ पुस्तिका २०७९ । नेपाल सरकार, स्वास्थ्य तथ जनसंख्या मन्त्रालय, स्वास्थ्य सेवा विभाग, परिवार कल्याण महाशाखा ।
- ३ स्वास्थ्यकर्मीहरूका लागि एफ.आई.पि.भी. खोप शुरुवात तथा पि.सि.भी. खोप भायल परिवर्तन : तालिम तथा कार्य सञ्चालन निर्देशिका २०७५ । नेपाल सरकार, स्वास्थ्य तथ जनसंख्या मन्त्रालय, स्वास्थ्य सेवा विभाग, बाल स्वास्थ्य महाशाखा ।
- ४ स्वास्थ्यकर्मीहरूका लागि आई.पि.भी., पि.सि.भी. र दादुरा-रुवेला खोप शुरुवात तथा पि.सि.भी. खोप भायल परिवर्तन : तालिम तथा कार्य सञ्चालन निर्देशिका २०७९ । नेपाल सरकार, स्वास्थ्य तथ जनसंख्या मन्त्रालय, स्वास्थ्य सेवा विभाग, बाल स्वास्थ्य महाशाखा ।
- ५ स्वास्थ्य सेवा विभागको वार्षिक प्रतिवेदन, नेपाल सरकार, स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय, स्वास्थ्य सेवा विभाग ।
- ६ Plan of Action for IPV catch-up Campaign: Proposal submitted to GAVI for HPV Catch-up Vaccination Campaign 2024. Government of Nepal, Ministry of Health and Population.
- ७ Polio Eradication Strategy 2022-2026: Delivering on a promise. World Health Organization 2021.
- ८ Flash Report 2079 (2022/23). Government of Nepal, Ministry of Education, Science and Technology, Center for Education and Human Resource Development.
- ९ Polio Vaccines: WHO Position Paper- June 2022. Weekly Epidemiological Record. 24 June 2022. <http://www.who.int/wer>
- १० National Population and Housing Census 2021 (National Report). Volume 01. Government of Nepal, Office of the Prime Minister and Council of Ministers. National Statistical Office.
- ११ Polio Endgame Strategy 2019-2023: Eradication, Integration, Certification and Containment. World Health Organization 2019.
- १२ Use of fractional dose IPV in routine immunization programmes: Considerations for decision-making. Global Polio Eradication Initiative. April 2017.
- १३ Background and Technical Rationale for Introduction of One dose of Inactivated Polio Vaccine (IPV) in Routine Immunization Schedules. Global Polio Eradication Initiative. January 2015
- १४ Introduction of Inactivated Polio Vaccine and Switch from trivalent to bivalent oral poliovirus vaccine worldwide, 2013-2016. Weekly Epidemiological Record. 3 July 2015. <http://www.who.int/wer>
- १५ Introduction of Inactivated Polio Vaccine (IPV) In Nepal: A Public Health Milestone for Polio Free Nepal. December 2015. Government of Nepal, Ministry of Health and Population, Department of Health Services.
- १६ National Guidelines on Planning and Implementation of Switching from tOPV to bOPV. Govt of Nepal, Ministry of Health and Population, Department of Health Services, Child Health Division, October 2015.
- १७ Practical Guide: Inactivated Poliovirus Vaccine (IPV) Introduction. Pan American Health Organization, Washington, D.C. 2014
- १८ Polio and the Introduction of IPV for Health Workers. Global Polio Eradication Initiative. September 2014.
- १९ Polio Eradication & Endgame Strategic Plan 2013-2018. World Health Organization 2013.

नियमित खोप लिन छुटेका बालबालिकालाई ५ वर्षको उमेरसम्म छुट खोप दिने तालिका

खोपको नाम	१२ महिनाको उमेरसम्म	१३ महिना देखि २३ महिनासम्म	२४ महिना देखि ५९ महिनासम्म
बि.सि.जि.	१ मात्रा (०.०५ मि.लि.)	१ मात्रा (०.१ मि.लि.)	
रोटा	१/१ महिनाको फरकमा दुई मात्रा	१/१ महिनाको फरकमा २ मात्रा	नदिने
पोलियो	१/१ महिनाको फरकमा तीन मात्रा	१/१ महिनाको फरकमा ३ मात्रा	
एफ.आई.पि.भी.	४/४ महिनाको फरकमा दुई मात्रा	४/४ महिनाको फरकमा २ मात्रा	
पि.सि.भि.	- ७ महिनाभन्दा कम उमेरको बच्चालाई १/१ महिनाको फरकमा पहिलो र दोस्रो मात्रा र ९ महिनाको उमेरमा तेस्रो मात्रा - ७ महिना देखि १२ महिना उमेर सम्मको बच्चालाई १/१ महिनाको फरकमा तीन मात्रा	२/२ महिनाको फरकमा २ मात्रा	
डि.पि.टि.- हेप.बी-हिब	१/१ महिनाको फरकमा तीन मात्रा	१/१ महिनाको फरकमा ३ मात्रा	१/१ महिनाको फरकमा २ मात्रा दोस्रो मात्रा लगाएको ६ महिनापछि तेस्रो मात्रा
दादुरा-रुबेला	१ मात्रा	१/१ महिनाको फरकमा २ मात्रा	
जे.ई.		१ मात्रा	
टि.सि.भी.		१ मात्रा	

याद गर्नुहोस् :

- नियमित खोपको कुनै मात्रा छुट भए नभएको कुरा खोप कार्ड हेरेर निश्चित गर्नु पर्दछ । तर खोप कार्ड नभएको अवस्थामा अभिभावकलाई सोधेर पनि सो कुरा निश्चित गर्न सकिन्छ ।
- पहिलो र दोस्रो मात्रा बीचको अवधि तथा दोस्रो मात्रा र तेस्रो मात्रा बीचको अवधि खोप तालिकामा उल्लेख गरेको भन्दा धेरै भएमा पनि दोहऱ्याएर सो खोप लगाउन जरुरी छैन ।
- यदि २४ महिना देखि ५९ महिनासम्मका बालबालिकाले कुनै पनि खोप नलगाएको (Zero dose) भएमा, सो को अभिलेख खोप रजिष्टर “२४ महिना देखि ५९ महिनासम्म खोप शुरु गरेको बच्चाको खोपको विवरण- HMIS 2.3_3” मा उल्लेख गर्नु पर्दछ ।
- यदि १२ महिना देखि ५९ महिनासम्मका बालबालिकाले कुनै खोप मात्र छुट भएको अवस्थामा (Underimmunized) खोप रजिष्टर “खोप सेवाको विवरण- HMIS 2.3_1” नियमित रुपमा रुजु गरी ती बालबालिकाको पहिचान गरी छुट खोपको मात्रा पूरा गराउनु पर्दछ र सो को अभिलेख उक्त खोप रजिष्टरमा उल्लेख गर्नु पर्दछ ।

राष्ट्रीय खोप तालिका

खोपको नाम	कुन रोगबाट सुरक्षा गर्छ	खोप दिने उमेर	कति पटक दिने	खोप लगाउने माध्यम	सुई लगाउने स्थान
टी.डी.	धनुष्टङ्कार र भ्यागुते रोग	गर्भवती महिलाहरु	पहिलो गर्भमा कम्तिमा १ महिनको अन्तरमा २ पटक र त्यसपछिको प्रत्येक गर्भमा १ पटक	मासुमा (Intra-muscular)	दायाँ पाखुराको माथिल्लो बाहिरी भाग
वि.सि.जी.	क्षयरोग	जन्मिने बित्तिकै	१ पटक	छालाभिन्न (Intra-dermal)	दायाँ पाखुराको माथिल्लो भाग
रोटा	रोटा भाइरसबाट हुने भ्रूणपखाला	जन्मिएको ६ हप्ता र १० हप्ताको उमेरमा	२ पटक	मुखबाट (Oral)	मुखमा गालाको भित्री भागमा
पोलियो (ओ.पि.भि.)	पोलियोमाईलाइटिस	जन्मिएको ६, १० र १४ हप्ताको उमेरमा	३ पटक	मुखबाट (Oral)	मुखबाट खुवाउने
एफ.आई.पी.भी.	पोलियोमाईलाइटिस	१४ हप्ता र ९ महिनाको उमेरमा	२ पटक	छालाभिन्न (Intra-dermal)	दायाँ पाखुराको माथिल्लो भाग
पि.सी.भी.	निमोनिया	जन्मिएको ६ हप्ता, १० हप्ता र ९ महिनाको उमेरमा	३ पटक	मासुमा (Intra-muscular)	दायाँ तिघाको बीच बाहिरी भाग
डि.पि.टी-हेप बी-हीव	लहरेखोकी, भ्यागुते रोग, धनुष्टङ्कार, हेपाटाईटीस वि, हेमोफिलस वि बाट हुने न्यूमोनिया र मेनिन्जाईटीस	जन्मिएको ६, १० र १४ हप्ताको उमेरमा	३ पटक	मासुमा (Intra-muscular)	दायाँ तिघाको बीच बाहिरी भाग
दादुरा-रुबेला	दादुरा र रुबेला	जन्मिएको ९ महिना र १५ महिनाको उमेरमा	२ पटक	छाला र मासु बीच (Sub-cutaneous)	दायाँ पाखुराको माथिल्लो भाग
जे.ई.	जापानिज इन्सेफलाइटिस	१२ महिनाको उमेरमा	१ पटक	छाला र मासु बीच (Sub-cutaneous)	दायाँ तिघाको मध्य बाहिरी भाग
टि.सि.भी.	टाइफाइड रोग	१५ महिनाको उमेरमा	१ पटक	मासुमा (Intra-muscular)	दायाँ तिघाको मध्य बाहिरी भाग

